

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ»**

ВІТЧИЗНЯНА НАУКА НА ЗЛАМІ ЕПОХ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференції
(19 лютого 2019 року)**

№49

СТАН ЕКОНОМІКИ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

У статті проаналізовано стан розвитку економіки сільського господарства України. Отримані результати доводять необхідність пропорційного врахування економічного, екологічного та соціального векторів при формуванні моделі розвитку сільського господарства, щоб у найближчий час наш аграрний сектор міг вийти на світовий ринок і конкурувати з іншими розвинутими країнами світу.

Ключові слова: економіка, сучасний стан, інноваційний розвиток, сільське господарство.

The article analyzes the state of development of the economy of agriculture of Ukraine. The results of the meeting are based on the inadequacy of the practical understanding of the ecological, ecological and social factors in the process of development of agriculture, so that in the near future our agrarian sector could enter the world market and compete with other developed countries of the world.

Key words: economy, modern state, innovation development, agriculture.

Суспільство в ХХ столітті на шляху свого розвитку в багатьох сферах зіткнулося з поглибленням кризових явищ. У таких умовах виникла необхідність формування нового світогляду, корекції спільних цілей і пріоритетів на основі обґрунтування нових цінностей. Концепція сталого розвитку в найближчий час може бути найбільш прийнятним засобом досягнення таких результатів. Сутність концепції полягає у встановленні необхідного балансу між задоволенням сучасних потреб суспільства та формуванням захисту інтересів майбутніх поколінь. До таких інтересів прийнято включати потребу в безпечному та сприятливому довкіллі, що набувають дедалі більшого значення.

У визначеннях сталого розвитку в контексті аграрного розвитку, сформульованих у матеріалах сесії Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО) в Римі в 1996 році, зазначається, що головним завданням Програми сталого сільського господарства та сільського розвитку є підвищення рівня виробництва продуктів харчування та забезпечення продовольчої безпеки. Для вирішення цього завдання необхідно підтримувати освітні ініціативи, стимулювати використання економічних інновацій і сприяти розвитку нових технологій, забезпечуючи у такий спосіб стабільний доступ до продуктів харчування, відповідно до потреби людини в поживних елементах; доступ до них для бідних груп; розвиток товарного виробництва; скорочення безробіття та підвищення рівня доходів в цілях боротьби з бідністю; управління природними ресурсами та захист навколишнього середовища [1].

Український науковець О.Л. Попова розглядає сталий розвиток в контексті розвитку агросфери та визначає його як системний, орієнтований на інтереси і потенціал людини, соціуму й суспільства загалом, адаптивні за природою та якісні за суттю цілеспрямовані зміни, що супроводжуються підвищенням еколого-економічної ефективності, соціально-економічної прогресивності та екологічної стійкості як щодо попередніх інваріантних станів, так щодо досягнення раціональних моделей сталості на різних етапах еволюційного розвитку [3].

Викладене дозволяє зробити висновки, що сталий розвиток аграрного сектора варто розглядати як здатність суб'єктів господарювання безперервно та динамічно підтримувати раціональну пропорційність між чинниками відтворення та необхідні темпи його розвитку в умовах невизначеності та мінливості зовнішнього середовища з метою постійного задоволення потреб населення у продуктах харчування і товарах народного споживання, що виробляються з сільськогосподарської сировини як в теперішньому часі, так і в

майбутньому, враховуючи при цьому відповідальність щодо створення необхідних соціальних умов і попередження забруднення навколишнього середовища.

Таким чином, на шляху до сталого розвитку аграрного сектору, ґрунтуючись на трьох складових (економічної, екологічної та соціальної), є необхідність досягнення балансу між соціальними, екологічними затратами при економічно вигідній господарській діяльності. Соціальні затрати, у свою чергу, спрямовані на досягнення певних матеріальних і нематеріальних благ. Екологічні затрати мають на меті недопущення забруднення навколишнього середовища та вимагають переходу від невідновлювальних до відновлювальних ресурсів, запровадження технологічних процесів, які б мали мінімальний негативний вплив на довкілля.

Зважаючи на різноманітність тлумачення поняття сталого розвитку аграрного сектору, його суть можна трактувати через призму комплексного узагальнення таких його складових як: сталий економічний розвиток, сталий екологічний розвиток та сталий соціальний розвиток. Поняття сталого розвитку аграрного сектору в цілому нерозривно пов'язано із зростанням таких чинників, як: виробництво продуктів харчування, раціональним використанням інтелектуальних та економічних ресурсів, збалансованим використанням природних ресурсів, підвищенням якості життя сільського населення.

Основними критеріями сталого розвитку є зростання обсягів виробництва безпечних продуктів харчування з метою задоволення потреб у них населення, забезпечення економічної ефективності виробництва, що дасть можливість стимулювати розширене відтворення. Соціальна складова сталого розвитку аграрного сектору включає підвищення рівня і якості життя селян, стабілізацію міграційних та демографічних процесів.

Сільське господарство охарактеризувало себе великою залежністю від природних та кліматичних умов, використанням землі як обмеженого ресурсу, слабким розвитком інфраструктури, недостатнім захистом від ризиків, низьким рівнем оплати праці та ін. Сукупність цих факторів спричиняє меншу стійкість сільського господарства в порівнянні з іншими секторами національного господарства. Також цю думку підтверджує і те, що земля є обмеженим ресурсом з різними вихідними характеристиками, які створюють різні потенційні можливості виробництва продукції на одиницю затрачених ресурсів.

Визначальну роль у формуванні сталого розвитку аграрного сектору відіграють такі зовнішні фактори: доступність ресурсів; конкурентне середовище; розвиненість внутрішнього попиту; державна підтримка; державна науково-технічна політика; інвестиційний клімат; умови міжгалузевого обміну; масштаби та розвиненість ринків збуту; інституційне середовище; цінова і податкова політика; стан навколишнього середовища та природних ресурсів; природні умови; зовнішньоекономічні умови коопераційно-інтеграційні зв'язки в агропродовольчій системі; соціальний розвиток села.

Варто зазначити, що аграрний сектор як складна виробнича система буде функціонувати стійко, якщо всі фактори виробництва будуть збалансовані, якщо соціально-економічна й аграрна політика супроводжується правовим і фінансовим забезпеченням. З іншого боку, система буде нестійкою, якщо чинники виробництва залишатимуться розбалансованими, а рівень використання ресурсного потенціалу невисоким.

Загальний кінцевий результат функціонування підприємницьких структур як системи виробничих інституцій агросектору при цьому проектується на перспективу, уособлюючи стабільність національної продовольчої безпеки та стабільне утримання висококонкурентних позицій на глобальному ринку.

У цьому контексті основним важелем сталого розвитку сільського господарства є конкурентоспроможність. Вона передбачає створення системи стандартів якості продуктів харчування. Підприємства, що випускають неконкурентоспроможну продукцію, використовують застарілі технологічні процеси не матимуть успіху в довготривалій перспективі. Тому їх слід переопрофільовувати згідно кращих світових традицій у підприємства з використанням новітніх технологій, надавати інвестиційну підтримку, а також розвивати систему страхування та запроваджувати стимулювання випуску екологічно безпечної сертифікованої продукції, яка б відповідала світовим стандартам [2, с. 239-242].

Результати проведеного дослідження доводять, що в сучасних умовах сталий розвиток аграрного сектору економіки може відбуватись лише за умов пропорційного і гармонійного розвитку взаємопов'язаних складових: економічної, соціальної та екологічної. Оцінювання тенденцій такої взаємодії за допомогою інструментів таксономічного аналізу дозволило зробити висновки, що внаслідок останніх змін в економічній та політичній сферах починає нівелюватися позитивна динаміка, що до цього була притаманна загальному інтегральному індикатору сталого розвитку аграрного сектору національної економіки. Аналіз синтезованого впливу 24 факторів, згрупованих за окремими компонентами, показав, що потенціал сталого розвитку досліджуваної галузі реалізований лише наполовину. Визначено, що стримуючими чинниками в економічній сфері є скорочення обсягів інвестування та чисельності суб'єктів господарювання в галузі, що призвело до зниження валової продукції сільського господарства; в соціальній сфері – високий рівень безробіття та породжені цією обставиною низький рівень доходів і несприятливі соціально-побутові умови проживання сільського населення; в екологічній сфері – недостатнє фінансування екологічних програм та скорочення заходів з відновлення продуктивності земель сільськогосподарського призначення. Оцінювання ступеня збалансованості трьох компонент, які визначають сталий розвиток аграрного сектору, виявило недостатній розвиток соціальної складової, що стримує розвиток людського капіталу – найважливішого фактору виробництва в будь-якій сфері.

Отримані результати доводять необхідність пропорційного врахування економічного, екологічного та соціального векторів при формуванні моделі розвитку аграрного сектору. Такий підхід забезпечить отримання ефекту в усіх сферах та загального гармонійного зростання галузі, щоб у найближчий час наше сільське господарство могло вийти на світовий ринок і конкурувати з іншими розвинутими країнами світу. Зазначене потребує розробки конкретної стратегії та механізмів реалізації концепції сталого розвитку аграрного сектору України, що має стати предметом подальших досліджень.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Promoting Sustainable Agriculture and rural development: Agenda 21 Chapter 14. Rome: FAO, 1996.
2. Мікула Н.А. Факторні впливи на сталий розвиток сільських територій прикордонних регіонів / Н.А. Мікула, С.І. Шахраюк-Онофрей // Науковий вісник Буковинського державного фінансово-економічного університету. Економічні науки. – 2013. – Вип. 1. – С. 237–246.
3. Попова О.Л. Теоретичні основи стійкого розвитку агросфери та формування адекватної української стратегії / О.Л. Попова // Збірник наукових праць ННЦ «Інститут землеробства УААН». – 2010. Вип. 3. – С. 18–27.

Науковий керівник: старший викладач Поліщук Т.М.

УДК 502.335

*Тамара Поліщук, Ростислав Тарасенко
(Одесса)*

ЭКОЛОГИЗАЦИЯ ЭКОНОМИКИ КАК ОСНОВНОЕ УСЛОВИЕ ПЕРЕХОДА К МОДЕЛИ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ

В статье рассматривается экологизация социально-экономической системы, как одна из форм экологической модернизации. Раскрываются направления экологизации экономического развития в основных сферах общественной деятельности. Обосновывается необходимость перехода на инновационную модель развития национальной экономики как основного средства экологической безопасности, модернизации промышленности и внедрения процессов ресурсосбережения.

Ключевые слова: экологизация общества, экономика, природопользование, природоохранная деятельность, социально-экономическая система, устойчивое развитие.